

ÇEVİRİ: ERGİN ALTAY

MİHAİL BULGAKOV

Morfin

Doktorlar birçok diğer ilacı kendi üzerlerinde deneyebilseler ne iyi olurdu. İlaçların etkileriyle ilgili çok daha farklı bilgilere sahip olurlardı. İğneyi yaptıktan sonra aylardır ilk defa rahat uyudum – beni aldatan kadını hiç düşünmedim bile.

— 4. BASKI

MIHAIL BULGAKOV
MORFIN

Can Modern
Kısa Modern / 1

Morfin, Mihail Bulgakov
Morfiy

Bu öykü ilk kez 1927 yılında *Meditsinskiy rabotnik* dergisinde yayımlanmıştır.

Bu kitapta kaynak alınan baskı: New Directions, 2013

© 2019, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2019

4. basım: Mayıs 2022, İstanbul

Bu kitabın 4. baskısı 3 000 adet yapılmıştır.

Rusça aslından çeviren: Ergin Altay

Dizi editörü: Emrah Serdan

Düzeltili: Ebru Aydın

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

İç baskı ve cilt:

Türkmenler Matbaacılık Reklam San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. No: 16-18

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 43087

ISBN 978-975-07-4037-4

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750740374

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

MİHAİL BULGAKOV

MORFİN

Uzun öykü

Rusça aslından çeviren: Ergin Altay

Mihail Bulgakov'un

Can Yayınları'ndaki diğler kitapları:

Usta ile Margarita, 2003

Genç Bir Köy Hekimi, 2014

Kol Manşetinde Notlar, 2015

Kızıl Moskova, 2016

Hayatımızın Bir Günü, 2021

MİHAİL AFANASYEVİÇ BULGAKOV, 1891'de Kiev'de doğdu. Genç yaşta doktorluğu bırakarak kendini tümüyle yazarlığa verdi. İlk romanı *Beyaz Muhafız* (1925), komünist bir kahramana yer vermediği gerekçesiyle Sovyet resmî çevrelerce büyük tepkiyle karşılandı. Sovyet toplumunu eleştiren yergili fantezilerin yer aldığı *Şeytan'de* (1925) resmî çevrelerin eleştirisine uğradı. Bulgakov aynı yıl sözde bilim üstüne bir yergi niteliğindeki *Köpek Kalb'i*ni yazdı. 1930'a gelindiğinde, eserlerinin yayımlanması yasaklanmıştı. Buna karşın Bulgakov, 1930'larda iki önemli eser daha verdi. Moskova Sanat Tiyatrosu'nun perde arkasını acımasızca yeren yarıda kalmış özyaşamöyküsel romanı *Teatral Bir Roman* ve göz kamaştırıcı bir fantezi olan *Usta ile Margarita*. 1940'ta Moskova'da ölen Bulgakov'un eserleri, Stalin'in ölümünün ardından, 1950'lerin sonlarına doğru gittikçe saygınlık kazandı.

ERGİN ALTAY, 1937'de Edirne'de doğdu. İlk ve ortaokulu değişik şehirlerde okudu. 1953'te Kuleli Askerî Lisesi'ne girdi. 1956'da Ankara Üniversitesi DTCF, Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Rusça öğretmenliği yaptı. Altay, Rus edebiyatının dünyaca ünlü pek çok klasliğini dilimize kazandırdı. Bunların arasında Puşkin'den *Yüzbaşının Kızı*, Gogol'den *Ölü Canlar*, Tolstoy'dan *Diriliş*, Dostoyevski'den *Karamazov Kardeşler*, İzak Babel'den *Kızıl Süvariler* gibi unutulmaz başyapıtlar sayılabilir.

I

Çok eski zamanlardan beri akıllı insanlar mutluluğun sağlık gibi olduğunu bilmiştir: Varken farkına varamazsınız. Ama aradan yıllar geçtiğinde yaşadığınız o mutluluğu nasıl anarsınız, nasıl anar ve özlersiniz!

Bana gelince, şimdi bakıyorum da, 1917 kışında mutluydum. Kar fırtınalı o coşkulu, unutulmaz yıl!

Kar fırtınası yırtık bir gazete parçası gibi kaldırmıştı beni, ıssız bir taşra kasabasından kente savurmuştu. Taşra kentinin nesi var diye soracaksınız, değil mi? Ama biri benim gibi bir buçuk yıl bir yere gitmeden günlerini kışın karların içinde, yazın seyrek, tekdüze ormanlarda geçirmişse; benim gibi bir hafta öncesinin gazetesini, sevgilisinden gelen açık mavi zarfı açar gibi, yüreği heyecanla çarparak açmışsa; benim gibi iki atlı bir kızakla on sekiz *verst* öteye doguma gitmişse, beni ancak o anlar, diyebilirim.

Gaz lambası belki huzur verir insana, ama ben elektrikten yanayım.

İşte sonunda tekrar görmüştüm insanı ayartan o elektrikli ampulleri! Küçük kentin sıra sıra köylü kızaklarıyla dolu anacaddesi tabelalar ve kırmızı flamalarla süslüydü: Bir çizme, altın sarısı bir *pretzel*; “burada her zaman” –yurdunda pek çok olan bayram günleri hariç– otuz kapiğe tıraş olabileceğinizi yazan Basel berberinin camında, domuz gibi küstah bakışlı, saçları tuhaf kesilmiş bir delikanlının resmi.

Hâlâ içim titreyerek hatırlarım Basel’in peşkirlerini. Almanca ders kitabımızda, bir yurttaşın çenesinin altındaki büyükçe frengi çibanının yer aldığı bir sayfayı hatırlatırdı bana.

Ne var ki o peşkirler dahi bozamıyor hatıralarımı!

Sokak başında gerçek bir polis dururdu; tozlu bir vitrinde tepsiye sıra sıra turuncu kremalı pastalar dizilmiş olurdu. Meydan taze saman kaplıydı, insanların kimi yaya, kimiye kızakla geçiyor, aralarında konuşuyorlardı; bir kulübede dünün sarsıcı haberlerinin olduğu Moskova gazeteleri satılıyordu, biraz öteden Moskova trenleri ısıklılaşırdı. Sözüün kısası, uygarlıktı bu, Babil’di, Nevski Bulvarı’ydı!

Hastaneden söz etmeye gerek yok. Cerrahi, iç hastalıkları, bulaşıcı hastalıklar, doğum üniteleri vardı. Pırıl pırıl bir otoklavın, gümüş gibi parlayan muslukların olduğu, dişleri, burguları, önemli aletleri ustalıkla tasarlanmış bir ameliyathanesi vardı. Hastanede bir başhekim, –benim dışımda– üç stajyer doktor, birkaç *feldscher*,¹ sonra ebeler,

1. Doğu Avrupa ülkelerinde, özellikle Rusya’da, pratik bilgisi olan ama resmî tıp eğitimi almamış sağlık görevlilerine verilen ad. (Y.N.)

hastabakıcı kadınlar, bir dispanser ve laboratuvar vardı. Hem de ne laboratuvar! Zeiss mikroskobu, çeşit çeşit boyaları olan bir laboratuvar.

Öyle etkilenmişim ki ürpermişim, içim buz kesmişti. Aralık ayı akşamlarında hava kararırken hastanenin tek katlı binalarında elektrik ışıklarının sanki bir emirle hep birden yanmasına alışmam birkaç gün sürdü.

Işık gözlerimi kamaştırıyordu. Banyolarda sular gürül gürül akıyordu; eski, ahşap termometreler sulara batıp çıkıyordu. Çocuk intaniye koğuşundan gün boyu inilteler, acı dolu ince ağlama sesleri, hırıltılı tıkanma sesleri geliyordu. Hemşireler oradan oraya koşuşturuyordu.

Üzerimden bir ağırlık kalkmıştı. Dünyada olup biten her şeyin uğursuz sorumluluğunu üzerimde hissetmiyordum artık. Patlamış bir fırtının suçlusunu ben değildim; ters doğum yapacak bir kadını kızakla getirdiklerinde yüreğim hoplamıyordu; ameliyat gerektiren iltihaplı meme zarları hiç ilgilendirmiyordu beni. İlk kez, sorumluluğunun birtakım sınırları olan bir insan olarak hissetmişim kendimi. Doğum mu? Elbette, şuradaki alçak binaya geçin lütfen – sondaki, tül perdeli pencereci oda; orada şişman, kızıl bıyıklı, saçları seyrelimiş, sempatik bir doğum doktoru bulacaksınız. Bu onun işidir. Kızakları tül perdeli pencereye doğru çekin. Açık kırık mı? Başhekimimize görünün. Akciğer iltihaplanması mı? Dahiliyede Pavel Vladimiroviç'e gidin.

Ah, ne harikadır büyük hastaneler, tıkr tıkr işleyen bir makine gibi! Ölçüsü önceden belirlenmiş yeni bir vida olarak girmiştim makineye ve çocuk bölümünü devralmıştım. Diferi, kızıl artık tüm günümü alıyordu. Ama yalnız-

ca gündüzlerimi. Geceleri uyumaya başladım; beni kalkmak zorunda bırakacak, tehlikeli, kaçınılmaz karanlığa dalmamı gerektirecek meşum gece tıkırtıları artık gelmiyordu pencereden. Akşamları kitap okumaya başladım – başta difteriyle, kızıyla ilgili kitaplar; ama sonra Fenimore Cooper'a¹ da tuhaf bir merak geliştirdim. Masanın üzerindeki elektrikli lambaya alıştım; semaverin altlığına düşen gri kömürlere, soğumuş çaya ve uykusuz geçen onca ayın sonunda gelen uykuya da.

Dolayısıyla, 1917 yılının kışında ıssız, kar fırtınalı bir taşra hastanesinden o şehre atandığım için pek mutluydum.

II

Bir ay çabucak geçti, arkasından ikinci bir ay daha, sonra üçüncü bir ay daha. 1917 sona erdi, 1918 Şubat'ı oldu. Yeni hayatıma alışmıştım ve o uzak beldeyi yavaş yavaş unuttuyordum. Tıslayan gaz lambasının yeşil siperi de, yalnızlığım da, kar yığınları da zihnimde kayboldu. Nankördüm işte! Hastalıklarla tek başıma, hiçbir yardım almadan savaştığım, bir Fenimore Cooper kahramanı gibi kendi gücümle en zor durumlardan sıyrıldığım o ücra yeri unutmuşum.

Aslında kimi zaman, güzel bir uyku çekeceğimi düşü-

1. James Fenimore Cooper (1789-1851): Tarihî romanslarıyla ünlü ABD'li romancı. (Y.N.)

nerek yatağa girdiğim zaman tam uykuya dalacağım sırada bazı silik şeyleri hatırlar gibi oluyordum. Yeşil bir parıltı, göz kırpan fener, kızakların gıcirtısı... kısa bir inilti, sonra karanlık, tarlalarda kar fırtınasının derinden gelen uğultusu... sonra bu hatıra da kaybolur, giderdi.

“Şimdi kim var benim yerimde acaba? Benim gibi bir genç doktor, herhalde. Öyle ya, ben görevimi yaptım! Mur-yovo, sonra Gorelovo Hastanesi’nde. Şubat, mart, nisan, hadi mayıs da olsun diyelim – sonra stajım sona erecek. Yani mayıs sonunda bu güzel kentten ayrılacak ve Moskova’ya döneceğim. Devrim beni kanatlarına alırsa, belki tekrar bir yerlere gitmem gerekecek... ama ne olursa olsun, o taşra hastanesini bir daha görmeyeceğim... Hiçbir zaman... Moskova... klinikler... asfalt, ışıklar...”

İşte böyle düşünüyordum.

“Ama taşrada çalışmış olmam yine de iyi oldu. Cesaretimi kazandım, korkmuyorum artık... Ne hastalıkları iyi ettim! Yalan mı? Psikolojik rahatsızlık gelmedi hiç... gelmiş miydi? Aslında, izin verin... kendini içkiye veren şu tarım uzmanı vardı. Onun tedavisini berbat ettim gerçi... Delirium tremensti onunki. Psikolojik rahatsızlıktan sayılmaz mı? Psikiyatri kitapları okumak lazım... gerçi boş ver... sonra, Moskova’da yaparız. Şimdilik öncelik çocuk hastalıkları, özellikle de çocuklara ne reçete yazılacağı. Körolasıcı şey! On yaşında bir çocuğa ne ölçüde aminopirin vermek gerekirdi? 0,1 gram mı, yoksa 0,15 mi? Unuttum. Peki ya üç yaşındaysa? Yalnızca çocuk hastalıklarının bile derdi yeter. Elveda, pratisyenlik! Peki, bu akşam neden bu kadar çok hatırlıyorum orayı? Yeşil ışık... Öyle ya, orayla hesabı-

mı kestim, bütün bağlarımı temelli kopardım... neyse, yeter artık... uyuyayım.”

“Size bir mektup var. Elden teslim etmişler.”

“Verin bana.”

Hastabakıcı kapımın önünde duruyordu. Hastane armalı beyaz önlüğünün üzerine, yakası aşınmış bir palto giymişti. Ucuz mavi zarfın üzerinde kar taneleri erimişti.

Esneyerek sordum:

“Acilde bugün siz mi nöbettesiniz?”

“Evet.”

“Başka kimse var mı?”

“Yok, ben yalnızım.”

“Eğer birasta gelirse...” –öyle esnemiştim ki, “bir hasta” böyle çıkmıştı ağzımdan– “haber verin bana. Biraz daha uyuyacağım...”

“Olur, doktor bey. Gidebilir miyim?”

“Evet, evet. Gidebilirsin.”

Hastabakıcı gitti. Kapı gıcırtyla kapandı; yatak odama terliklerimi yere pat pat vurarak döndüm, yürürken de zarfı açmaya çalışıyordum. Zarftan benim beldemin, hastanemin adresinin mührü vurulu, buruşmuş bir reçete formu çıktı. Unutamadığım o antetli kâğıt...

Gülümsedim.

“Çok ilginç... bütün gece o belde hastanesini düşünürken birden karşıma çıkan şey... Önsezi midir nedir...”

Damganın altında kurşunkalemle yazıldığı şüphesiz bir reçete vardı. Bazı Latince sözcükler zor okunuyordu; diğer kelimelerin üzeri çizilmişti.

Dr. Bomgard şehre atanalı birkaç ay olmuştur ki, taşradaki eski yerine gönderilen arkadaşı Dr. Polyakov intihar eder. Ölmeden önce arkadaşına bıraktığı günlükte Polyakov, ölümüne sebep olan amansız bağımlılığı ağrıları için aldığı morfinin hayatını nasıl ele geçirdiğini ve sonunda gerçekte bağına nasıl yitirdiğini satır satır anlatmıştır. *Morfin*, Sovyet edebiyatının yasaklı ustası Bulgakov'un savaş sonrası dönemdeki morfinmanlık deneyiminden yola çıkarak yazdığı sarsıcı bir öykü.

#rusmodernleri #uzunöykü #maddebağımlılığı #günlük
#doktorluk #rusdevrimi #birincidünyasavaşı

© canyayirlari.com | f | b | t canyayirlari

uzun öykü

13006 519-175-07-4027-4

9 789750 740374